

حکمرانی و توسعه

شماره ۱: ۳۴۶۱-۲۷۸۳

Homepage: www.jipaa.ir

The Role of Information Technology Management in Achieving Good Urban Governance With an Emphasis on Citizens Participation (Case Study: Zahedan)

Eissa Sheibani Amin | Allahyar Beigi Firoozi

1. Assistant Prof, Department of Urban Planning, Faculty of Social Sciences, Payame Noor university, Tehran, Iran. Corresponding Author, E-mail: I.sheibani@pnu.ac.ir
2. Instructor, Department of Business Administration, Faculty of Management and Economics, Payame Noor university, Tehran, Iran. E-mail: beigi.firoozi1365@pnu.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received: 4 December 2021
Accepted: 15 February 2022

Keywords:

Information Technology,
Urban Governance,
Participation,
Zahedan.

ABSTRACT

The current research aims to analyze information technology and its role in realizing good urban governance, with an emphasis on the participation of citizens of Zahedan. The type of research is applied-developmental and the study method is documentary-survey. In order to collect information from the questionnaire and to analyze the research data, SPSS, GIS, and Super Decision software were used. The statistical population includes the citizens of the five districts of Zahedan, and 383 residents were selected and studied by cluster sampling combined with systematic randomness in all the districts of the city. The results of the ranking of regions in the use of information technology to achieve good urban governance show that region 1, as a region that has the most educated people, and region 3, as the region that has the most vulnerable and poor strata, and as a result of the lack of access to the Internet, are the most unfavorable regions in terms of using information technology to achieve good urban governance. Also, obtaining a very high correlation coefficient between the components of information technology and the dimensions of citizens' participation in the five areas of Zahedan city shows that the greater the use of information technology among the citizens of Zahedan city, the greater the citizens' participation in the city administration. The situation is better now.

Cite this article: Sheibani Amin, E., Beigi F, Allahyar. (2021). The role of information technology management in achieving good urban governance with an emphasis on citizens' participation (case study: Zahedan). Governance and Development Journal, 2 (1), 129-144.

Publisher: Iranian Scientific Association of Public Administration & University of Sistan and Baluchestan

نقش مدیریت فناوری اطلاعات در رسیدن به حکمروایی خوب شهری با تأکید بر مشارکت شهروندان (مطالعه موردی: شهر زاهدان)

عیسی شیبانی امین^۱ | الله یار بیگی فیروزی^۲

۱. استادیار، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران. نویسنده مسئول، رایانامه: I.sheibani@pnu.ac.ir
۲. مربی، گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران. رایانامه: beigi.firoozi@pnu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	پژوهش حاضر با هدف تحلیلی بر سنجش فناوری اطلاعات و نقش آن در تحقق حکمروایی خوب شهری و با تأکید بر مشارکت شهروندان شهر زاهدان است، نوع تحقیق کاربردی- توسعه‌ای و روش مطالعه اسنادی و پیمایشی است؛ که جهت گردآوری اطلاعات از پرسشنامه و جهت تحلیل داده‌های تحقیق از نرم‌افزار Spss، Gis، super decision بهره گرفته شد. جامعه آماری شامل شهروندان مناطق پنج‌گانه شهر زاهدان است که ۳۸۳ نفر از ساکنان با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای توأم با تصادفی سیستماتیک در تمامی مناطق شهر انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. نتایج حاصل از رتبه‌بندی مناطق در استفاده از فناوری اطلاعات برای رسیدن به حکمروایی خوب شهری نشان می‌دهد که منطقه ۱ به‌عنوان یک منطقه‌ای که دارای بیشترین تحصیل کرده، ساکن بودن قشر اجتماعی متوسط رو به بالا در آن، دسترسی مناسب به اینترنت و... عنوان مطلوب‌ترین منطقه زاهدان و منطقه ۳ به‌عنوان منطقه‌ای که بیشترین قشر آسیب‌پذیر و فقیر و در نتیجه عدم دسترسی به اینترنت را دارا است نامطلوب‌ترین منطقه به لحاظ استفاده از فناوری اطلاعات برای رسیدن به حکمروایی خوب شهری است. همچنین به دست آمدن ضریب همبستگی بسیار بالا بین مولفه‌های فناوری اطلاعات و ابعاد مشارکت شهروندان در مناطق پنج‌گانه شهر زاهدان نمایانگر این مطلب است که هر چقدر استفاده از فناوری اطلاعات در بین شهروندان شهر زاهدان بیشتر باشد این شهر از نظر مشارکت شهروندان در اداره شهر در وضعیت بهتری قرار دارد.
واژه‌های کلیدی: فناوری اطلاعات، حکمروایی شهری، مشارکت، زاهدان	

استناد: شیبانی امین، عیسی؛ بیگی فیروزی، الله یار (۱۴۰۱). نقش مدیریت فناوری اطلاعات در رسیدن به حکمروایی خوب شهری با تأکید بر مشارکت شهروندان (مطالعه موردی: شهر زاهدان). حکمرانی و توسعه، ۲(۱)، ۱۲۹-۱۴۴.
ناشر: انجمن علمی مدیریت دولتی ایران و دانشگاه سیستان و بلوچستان.

مقدمه

شهر به‌عنوان کانون همه جاذبه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی، مکانی است که انسان را از بربریت به اوج تمدن رسانیده و آگاهی‌های او را جلال و شکوه بخشیده است. شهر به‌مثابه نخستین شکل تمدن در مرکز تقدس، قدرت و ثروت، همواره مفهومی آرمانی و مقدس را به همراه داشته است. شهر کانون اصلی همه میراث‌های فرهنگی و عواطف و احساس بشری است (شعبان‌نیا و محمدی، ۱۳۹۸). تقریباً تا یک قرن پیش که شهرها در همه نقاط دنیا از یک روند متعادل در رشد جمعیتی و توسعه کالبدی برخوردار بوده‌اند، بحث اداره شهرها نیز با مشکلات خاصی روبه‌رو نبوده است چنانکه در آستانه قرن بیستم، تنها ۱۵۰ میلیون نفر از جمعیت ۱/۵ میلیاردی کره زمین در شهرها سکونت داشتند. در پایان این قرن جمعیت شهری جهان بیش از بیست برابر شده و به بیش از سه میلیارد نفر، یعنی بیش از نیمی از جمعیت جهان (تقریباً بیش از ۶۰ درصد) رسید. در مجموع، قرن بیستم شاهد سریع‌ترین رشد شهرنشینی در تاریخ بشر بوده این افزایش به‌ویژه پس از پایان جنگ جهانی دوم، در سال ۱۹۴۵ و در نیمه دوم قرن، سرعتی بی‌سابقه یافت. در این دوره دو فرایند کلی در ساختار جامعه جهانی، یعنی انفجار جمعیت و گسترش شهرنشینی، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، چهره پراکندگی عوامل اقتصادی، اجتماعی و ژئوپولتیکی دنیا را تغییر داد. با توسعه شهرها، ابعاد مشکلات شهری وسیع‌تر شد و از طرف دیگر مسائل و مشکلات نوین در شهرها به وجود آمد (مهاجرانی و همکاران، ۱۳۹۴).

شهرها تا سال ۲۰۲۰ میلادی، جهان در حال تبدیل به جهانی شهری است. از این‌رو مدیریت شهری در آینده به‌طور اعم و در قرن ۱۲ به‌طور اخص، درگیر نوعی چالش خواهد بود؛ چالشی که خود تابعی از تغییر و تحولات فناورانه، جمعیتی، اقتصادی، سیاسی و بین‌المللی محسوب می‌گردد (یان و ژائو، ۲۰۲۲). شدت یافتن روز افزون مقیاس و گستردگی و نیز پیچیدگی مسائل شهرها و همچنین آشکار شدن بی‌کفایتی سیستم‌های سنتی بوروکراتیک و تصمیم‌گیری بالا به پایین، سبب شده است گرایش به‌سوی سیستم‌هایی به وجود آید که در آن تصمیمات بزرگ و کوچک با اشتراک بین صاحبان منافع شهری اتخاذ شود. از این‌رو امروزه حکمروایی خوب شهری را به‌عنوان اثربخش‌ترین، کم‌هزینه‌ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت معرفی نموده‌اند. یعنی حکومتی که مردم اداره امور را بر عهده خواهند داشت. حکمروایی خوب شهری بر این مفهوم است که دولت‌ها بجای آنکه به‌تنهایی مسئولیت کامل اداره جامعه را به عهده گیرند، باید در کنار شهروندان به‌عنوان یکی از نهادها یا عوامل مسئول اداره جامعه محسوب شوند و با این تعبیر دولت نقش تسهیل‌کننده و زمینه‌ساز توسعه جامعه را در سطح ملی، شهری و محلی ایفا می‌کند. نظام مدیریت شهری مانند دیگر نهادها در تباد و تعامل با جامعه و شهروندان معنا پیدا می‌کند (ویلیامز، ۲۰۲۰).

دخالت مردم در امور شهری از اصیل‌ترین شیوه‌های رشد ملی به شمار می‌رود، تجربه سودمند و شوق‌انگیز محلی در اداره امور جمعی، رغبت مردم را برای پرداختن به کارهای بزرگ‌تر ملی تحریک می‌کند و آنان با تکیه بر نتایج سودمندی که از مشارکت محلی به دست می‌آورند، در مشارکت‌های بزرگ ملی کشور راغب می‌گردند (طوسی، ۱۳۸۰: ۶). از طرفی نقش توسعه فناوری ارتباطات در کاهش مشکلات شهری و همچنین در برنامه‌های آموزشی و بهداشت و نیز تأثیر آن بر سرمایه اجتماعی و مشارکت باید در زمینه گسترش آن و اتخاذ تدابیر لازم در برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای آن‌ها مدنظر داشت. فناوری ارتباطات و اطلاعات در پشتیبانی از اجرای قوانین، فرآیندها و رفتارهایی که حکمرانی خوب را تعریف می‌کند، نقشی مهم بازی می‌کند. یکی از ابزارهایی که ادارات و سازمان‌ها می‌توانند حکمرانی خویش را از داخل سازمان و همچنین کارایی و اثربخشی را در خارج سازمان و روابط خود با ذینفعان را بهبود بخشند، کاربری فناوری ارتباطات و اطلاعات است (عسگرنژاد نوری و همکاران، ۱۴۰۰). از سویی دیگر با بهره‌گیری از این فناوری، میزان مشارکت و مردم‌سالاری در سازمان‌ها نیز ارتقاء می‌یابد (عسگرنژاد نوری و همکاران، ۱۴۰۰). باوجود هزینه‌های زیاد راه اندازی شبکه‌های فیبر نوری و زیرساخت‌های مختلف فناوری اطلاعات، گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات سبب پیوند متقابل بین شهر و دنیای بیرون شده و زمینه‌ی توسعه شهری را فراهم می‌سازد و می‌تواند عاملی در بهبود شرایط

زندگی شهری و خودکفایی آنان در روند توسعه و حکمروایی خوب شهری شود. در همین راستا این تحقیق درصدد است تا به بررسی نقش فناوری اطلاعات در ایجاد آگاهی و مشارکت شهروندان برای رسیدن به حکمروایی خوب شهری بپردازد.

ادبیات موضوع و پیشینه تحقیق

مشارکت شهروندان

از اواخر دهه ۵۰ میلادی، به دنبال شکست برنامه‌های توسعه مبتنی بر دیدگاه نوسازی مفهوم مشارکت و توسعه مشارکتی در ادبیات توسعه مطرح شد. عدم موفقیت این برنامه‌ها در رسیدن به اهداف خود، این باور را تقویت کرد که فقدان مشارکت‌های مردمی در طراحی، اجرا و ارزیابی برنامه‌ها، موجب ناکامی آن‌ها شده است. از این‌رو در واکنش به این امر، مفهوم مشارکت مورد توجه برنامه ریزان قرار گرفت و فرآیندهای تقویت کننده مشارکت مردم، به‌عنوان زمینه اصلی توسعه مطرح شد. این دیدگاه که در بررسی مفهوم مشارکت دیدگاهی ابزارگرایانه محسوب می‌شود، مشارکت را به‌خودی‌خود هدف نمی‌داند، بلکه آن را ابزاری جهت توفیق برنامه‌های توسعه در نظر می‌گیرد. از این‌رو برای توجیه لزوم مشارکت، بر آثار آن در توسعه تأکید دارد و کاهش هزینه‌ها، پذیرش اجتماعی برنامه‌ها، جذب منابع بیشتر و... را به‌عنوان مزایای اصلی آن برمی‌شمارد (جزینی و همکاران، ۱۳۹۶). مشارکت شهری را می‌توان به معنای شرکت و حضور جدی و فعال گروه‌های شهری در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی دانست. از دهه ۱۹۹۰ میلادی، توجه فزاینده‌ای به رویکرد مشارکتی صورت گرفته است؛ به‌طوری‌که این پارادایم در حال حاضر، به‌عنوان یکی از معیارهای ارزیابی عملکرد مدیریت شهری محسوب می‌شود. نظام مدیریت شهری مانند دیگر نهادها در تبادل با جامعه و شهروندان معنا پیدا می‌کند. دخالت مردم در امور شهری از اصیل‌ترین شیوه‌های رشد ملی به شمار می‌رود، تجربه سودمند و شوق‌انگیز محلی در اداره امور جمعی، رغبت مردم را برای پرداختن به کارهای بزرگ‌تر ملی تحریک می‌کند و آنان با تکیه بر نتایج سودمندی که از مشارکت محلی به دست آوردند، به مشارکت‌های بزرگ ملی کشور راغب می‌گردند کارشناسان مسائل توسعه بر این باورند که در جریان تغییر و تحولات اجتماعی و اقتصادی، مردم به‌عنوان مرکز ثقل و ترکیب کننده منابع، امکانات و سرمایه به‌عنوان عامل اصلی پیش برنده محسوب می‌شوند (طوسی، ۱۳۸۰).

نظریه پردازان مشارکت اجتماعات محلی معتقدند که مشارکت شهروندان در اداره امور خود هم حقیقت و هم ارزش است. نظریات امروزی تأکید می‌کنند که مشارکت شهروندان در اداره امور مربوط به خود، هم بارهای سنگینی از دوش دولت مرکزی برمی‌دارد و هم ضامن اجرای صحیح برنامه‌های ملی در سطح منطقه‌ای و محلی گردیده و هم رضایت اجتماعات محلی را فراهم کرده است (گامو و پارک، ۲۰۲۲).

درآمدی بر مفهوم حکمروایی خوب شهری

از آنجایی که حکمروایی در بیان ساده، فرآیندی از تصمیم سازی و روندی است که تصمیم‌ها در آن به اجرا درمی‌آیند، می‌توان آن را به قدمت بشر دانست (فرزین پاک، ۱۳۸۳: ۶۸). اگرچه کاربرد مفهوم حکمروایی شهری از اواخر دهه ۱۹۸۰ و از آفریقا آغاز گردید، اما «برایان مک لاین» اولین نظریه‌پرداز است که در سال ۱۹۷۳ به این مفهوم پرداخته است (زیبایی، ۱۳۸۷: ۲). از نظر او حکومت شهری باید نسبت به روندهای تغییر در شهر پاسخگوتر باشد، اقداماتش با مسائل شهری و تحول آن‌ها متناسب‌تر باشد، نسبت به اجتماع مسئول و پاسخ‌گوتر و به‌عنوان بخش مهمی از نظام یادگیری اجتماعی بهتر عمل کند و سرانجام نقش مهمی در پیش‌بینی، کشف و استقبال از آینده ایفا کند. این فرایندها به وجود شبکه ارتباطات در داخل سازمان‌های رسمی حکومت و نظام‌های برنامه‌ریزی آن و همچنین شبکه ارتباطات میان آن سازمان‌ها و اجتماع و نظام‌های شهری آن بسیار متکی است. در رویکرد حکمروایی خوب، عنصر ذاتی همکاری بین جامعه مدنی و جامعه سیاسی و همچنین بین دولت و شهروندان است (ساداشیوا

۱، ۲۰۰۸). مفهوم در گذشته دلالت بر موضوع یا محتوایی قدیمی درباره رابطه قدرت و جامعه داشت، اما امروزه این واژه غالباً برای تشریح نحوه مناسب اعمال قدرت به منظور تحقق توسعه پایدار به کار برده می‌شود (سالاری و همکاران، ۱۴۰۰). حکمروایی را می‌توان کنش، شیوه یا سیستم اداره‌ای دانست که در آن مرزهای بین سازمان‌ها و بخش عمومی و خصوصی در سایه یکدیگر محو می‌شوند (ویلیامز^۲، ۲۰۲۰). اگر حکمروایی را نتیجه تعامل دولت، شهروندان و نهادهای مدنی از طریق فرایند سیاسی، توسعه خط و مشی، طراحی برنامه و ارائه خدمات بدانیم، در آن صورت دولت‌ها یکی از نهادهای مهم و خاصی هستند که در حکمروایی مشارکت دارند. آن‌ها در پی پاسخگویی به این سؤال هستند که "چه کسی باید در تصمیم‌گیری‌ها دخیل باشد؟ و با چه ظرفیتی؟". در واقع حکمروایی به افراد و سازمان‌هایی می‌پردازد که در فرایند تصمیم‌گیری و اجرای تصمیمات نقش دارند. هدف‌گذاری اصلی در حکمروایی خوب، حرکت و گذار از ساختارهای متمرکز و سلسله‌مراتبی به طرف یک رویکرد مشارکتی با سازمان‌های اجتماعی و بازیگران غیردولتی از جمله بخش خصوصی است. در همین چارچوب، مفهوم حکمروایی در زمینه شهری عبارت است از مجموع روش‌های برنامه‌ریزی و مدیریت عمومی شهر از سوی افراد، نهادهای عمومی و نهادهای خصوصی و نیز فرایند مستمری که از آن طریق، منافع متضاد یا متعارض با یکدیگر همراه شده و زمینه همکاری و کنش متقابل فراهم می‌آید. طبق این تعریف، حکمروایی شهری، هم نهادهای رسمی و هم اقدامات غیررسمی و سرمایه اجتماعی شهروندان را در بر می‌گیرد. به عبارتی حکمروایی را وقتی می‌توانیم "خوب" بنامیم که نه تنها به بهبود شاخص‌های پایداری در شهر، بلکه به ساخت فرایندهای خوب تصمیم‌گیری که عادلانه، منصفانه و شفاف باشد منجر شود (جوز^۳ و همکاران، ۲۰۱۳).

شاخص‌ها و معیارهای حکمروایی خوب

شاخص‌های حکمروایی مانند مفهوم آن، با تعبیرها و تعریف‌های گوناگون از طرف نویسندگان و صاحب‌نظران مختلف همراه بوده است: کافمن و همکارانش در بانک جهانی برای بیان حکمروایی شش شاخص حق اظهارنظر و پاسخ‌گویی، ثبات سیاسی، حاکمیت قانون، کنترل فساد، کیفیت بروکراسی و اثربخشی دولت را بیان کردند (حکمت‌نیا و همکاران، ۱۳۹۶). همچنین اشترن معیارهای سنجش حکمروایی خوب را به این شرح برمی‌شمارد: پاسخ‌گویی و محاسبه‌پذیری، شفافیت، قانونمندی انتخاب رهبران سیاسی و وجود ساختارهای قانونی برای پشتیبانی شهروندان در مقابل اقدامات استبدادی (سروش‌ان و همکاران، ۱۴۰۱). مشاهده می‌شود که محققان و مراکز علمی مختلف هرکدام ویژگی‌های خاصی را برای حکمروایی خوب در نظر گرفته‌اند، اما در مورد شاخص‌ها، آنچه اکنون عمومیت بیشتری داشته و روی آن اجماع بیشتری وجود دارد؛ شاخص‌هایی است که سازمان ملل آن‌ها را معرفی نموده که به تفصیل در زیر بیان شده است:

مشارکت: این شاخص به صورت گسترده‌ای به عنوان یکی از ابعاد اساسی حکمروایی مطلوب شهری پذیرفته شده است. آمارتیاسن آن را توانایی مردم برای دگرگونی واقعیت از طریق تغییر اجتماعی می‌داند (پورمحمدی و دیگران، ۱۳۹۰: ۴۳).
اثربخشی و کارایی: حکمروایی خوب به مفهوم آن است که فرآیندها و مؤسسات، نتایجی را ارائه کنند که نیازهای جامعه را برآورده سازند و در کنار آن به بهتری شکل از منابع بهره‌برداری کنند (تقوایی و تاجدار، ۱۳۸۸: ۵۳). این شاخص موازی با شاخص مشارکت است؛ به عبارتی دیگر پاسخ‌گویی به ظرفیت کنترل و نظارت در فرایند مشارکت در تصمیم‌گیری شهری اشاره دارد، از این رو در روابط بین نهادهای عمومی و شهروندان قرار می‌گیرد (پریس^۴ و همکاران، ۲۰۱۱).

1. Sadashiva
2. Williams
3. Jose
4. Peris

شفافیت: این معیار بر مسئول بودن و به عبارتی، حساب پس دادن مسئولان و تصمیم گیران در قبال شهروندان استوار است (ابراهیم‌زاده و اسدیان، ۱۳۹۲: ۲۲).

قانونمندی: کنش‌های بازیگران اجتماعی در سطوح مختلف نیازمند تسهیم منافع حاصل از مصرف منابع است. در جوامع بزرگ شهری شده، با چهارچوب‌های قانونی مطلوب به خصوص قوانین حقوق انسانی نیاز است. همچنین لازمه‌ی برقراری حکومت قانون در متن روابط بازیگران، حکمروایی مطلوب شهری نیازمند است (ساداشیوا^۱، ۲۰۰۸).

مسئولیت و پاسخ‌گویی: پاسخ‌گویی یک امر حیاتی برای مسأله‌ی حکمرانی شایسته است. نه تنها نهادهای دولتی بلکه بخش خصوصی باید نسبت به عموم مردم پاسخ‌گو باشند. به‌طور کلی یک نهاد نسبت به کسانی که در ارتباط مستقیم با تصمیمات آن قرار دارند، پاسخ‌گو خواهند بود. این شاخص به چگونگی عملکرد واقعی برنامه‌ها که توسط نهادهای مدیریت شهری اجرا می‌شود، اشاره می‌کند (گور و ولز^۲، ۲۰۰۹). به عبارتی این نهادها باید در ارتباط با تأثیرگذاری سیاست‌هایشان در برابر جامعه مسئولیت پذیر باشند (رحمان و آلام^۳، ۲۰۲۲).

پذیرش و پاسخ‌دهی: این معیار دو نکته مکمل هم را در برمی‌گیرد. مسئولان شهری باید هم نیازها و خواسته‌های شهروندان را دریابند و بپذیرند و هم نسبت به آن واکنش و پاسخ مناسب را از خود نشان دهند؛ بنابراین هم سویی با خواسته‌های شهروندان و اقدام مسئولان ضروری است (گور و ولز^۴، ۲۰۰۹).

جهت‌گیری توافقی: شهر عرصه‌ی گروه‌ها و منافع مختلف و گاه در حال ستیز با یکدیگر است. منظور از اجماع‌سازی، تعدیل و ایجاد توافق منافع مختلف است. این کار مستلزم وجود ارتباط و تلاش مشترک میان سازمان‌های دولتی، شهروندان و سازمان‌های غیردولتی است (رهنما و همکاران، ۱۳۸۹).

عدالت: این شاخص توزیع مجدد ثروت و امکانات شهری با مشارکت و تأثیرگذاری فقرای شهری است. عدالت به معنی بی‌طرفی در فرآیند تصمیم‌گیری است. در حکمروایی خوب، ایجاد فرصت‌های مناسب برای تمامی مردم در زمینه‌ی ارتقاء وضعیت رفاهی‌شان، تلاش در جهت تخصیص عادلانه‌ی منابع و مشارکت تمامی مردم حتی اقشار فقیر در اعلام نظر و تصمیم‌گیری نوعی عدالت محسوب می‌شود (استوارت^۵، ۲۰۰۶).

بینش راهبردی: حکمروایی می‌تواند به‌عنوان نتیجه‌ی کارآمدی نهادهای یک اجتماع به نظر آید. اگر نهادها مناسب و مؤثر باشند، نتیجه‌ی حکمروایی باید خوب باشد. با توجه به شاخص‌های یادشده، چنین می‌نماید که حکمروایی خوب، ویژگی برجسته‌ی حکومت‌های دموکراتیک است و بی‌دموکراسی، حکمروایی خوب تحقق نمی‌یابد.

امروزه شاخص‌های نرم مانند پاسخ‌گویی، کارآمدی، مسئولیت‌پذیری، به دست آوردن رضایت عمومی، کیفیت زندگی، کسب اطلاعات در ارتباط با حکمروایی خوب، مورد تأکید است. حکمرانی خوب به افزایش اعتماد شهروندان به دولت و رضایت عمومی می‌انجامد (منصور، ۲۰۲۱).

-
1. Sadashiva
  2. Gore & Wells
  3. Rahman & Alam
  4. Gore & Wells
  5. Stewart

فناوری اطلاعات و ارتباطات

فناوری اطلاعات و ارتباطات عبارت است از همه اشکال فناوری ساخت، ذخیره‌سازی، تبادل و به‌کارگیری اطلاعات در شکل‌های گوناگون: اطلاعات تجاری، مکالمات صوتی، تصاویر ساکن و متحرک، ارائه چندرسانه‌ای و سایر اشکالی که هنوز به وجود نیامده‌اند. به بیان ساده‌تر، ICT را می‌توان فناوری‌ها و ابزارهایی که افراد آن‌ها را برای تفهیم، توزیع و گردآوری اطلاعات و ارتباط داشتن با یکدیگر (اعم از افراد، گروه‌ها و یا سازمان‌ها)، از طریق رایانه‌ها و شبکه‌های رایانه‌ای مرتبط به هم به کار می‌گیرند، تعریف کرد (عسگرنژادنوری و همکاران، ۱۴۰۰). فناوری اطلاعات و ارتباطات، به هر دو فناوری اطلاعات و رایانه اطلاق می‌شود. فناوری اطلاعات شامل هرگونه تجهیزات و سیستم‌های اتصال داخلی (سیستم‌های فرعی) این تجهیزات که شامل هر اشکال فناوری استفاده شده در ایجاد، ذخیره، ساماندهی، مدیریت، جابجایی، نمایش، تعویض، تبادل، انتقال یا دریافت اطلاعات، به هر شکل ممکن آن می‌شود. اطلاعات ممکن است به اشکال مختلف از جمله: داده‌های تجاری، مکالمات همراه با صدا، تصاویر ثابت و متحرک، نمایش‌های چندرسانه‌ای و غیره باشد. اصطلاح ارتباطات به سیستمی از نمادها و مفاهیم مشترک که افراد را در یک گروه، جامعه یا فرهنگ متحد می‌کند، اطلاق می‌شود. لغت ارتباطات به فناوری اطلاعات افزوده شده تا مفهوم شبکه‌ای استفاده از فناوری اطلاعات را تداعی کند (ساجدی‌نژاد، ۱۳۹۸).

فناوری اطلاعات و ارتباطات، دارای مزایای:

- در دسترس بودن اطلاعات موردنیاز در هر زمان و مکان؛
- مدیریت منابع اطلاعاتی؛
- افزایش سطوح امنیت اطلاعات؛
- ارائه و یکپارچه‌سازی خدمات در راستای اهداف و استراتژی‌ها؛
- افزایش میزان بهره‌وری و... (عسگرنژاد نوری و همکاران، ۱۴۰۰).

جدول ۱. ابعاد و گویه‌های مشارکت شهروندی

ابعاد	مؤلفه
مشارکت شهروندی	ذهنی
	نگرش به مشارکت
	<p>فعالیت‌های عمرانی ایجاد میدان، خیابان، مدرسه و... فعالیت‌های مربوط به محیط‌زیست (ایجاد فضای سبز، جنگل‌کاری و...) فعالیت‌های مربوط به خدمات شهری (نظافت شهری، دفع زباله و...) فعالیت‌های مربوط به رفاه شهری (ایجاد فرهنگ‌سرا، کتابخانه و...)</p> <p>انسجام و همدلی با مسئولین عملکرد بهتر مدیریت شهری ایجاد روحیه همدلی و وفاق در جامعه استفاده بهینه از امکانات مادی و غیرمادی کاهش هزینه‌های مدیریت شهری کارآمدی و توانمندی مدیریت شهری</p>

<p>پرداخت عوارض و بهای خدمات شهری کمک هزینه مستقیم به شهرداری تأمین مالی هزینه انجام طرح‌های شهرداری</p>	<p>وضعیت پرداخت هزینه‌های اقتصادی و درآمدی شهر</p>	<p>عینی</p>	
<p>نظارت بر فعالیت‌های شهرداری انتقاد از اجرای قوانین شهری اطلاع‌رسانی مسائل و مشکلات شهر انتقاد از عملکرد مسئولین شهری</p>	<p>وضعیت انتقاد و حضور از عملکرد مدیریت شهری</p>		
<p>سازمان‌های غیردولتی (NGO ها) سازمان‌های اجتماعی (بسیج، گروه‌های صنفی، گروه‌های هنری و ...)</p>	<p>عضویت در انجمن‌ها و سازمان‌های داوطلبانه</p>		
<p>تأمین مالی هزینه انجام طرح‌های شهری (کمک مالی) تأمین نیروی انسانی (کمک فکری) تأمین ابزار و وسایل فیزیکی موردنیاز (کمک ابزاری)</p>	<p>وضعیت همکاری و شرکت در تهیه طرح‌های شهری</p>		

منبع: فخرایی و مرزی، ۱۳۹۶

جدول ۲. ابعاد و گویه‌های حکمروایی خوب شهری

مؤلفه	ابعاد	حکمروایی خوب شهری
اطلاع‌رسانی به شهروندان در خصوص مسائل مختلف شهری نظرخواهی از شهروندان در خصوص برنامه‌ها و طرح‌های شهری وضوح رویه‌ها و مسئولیت‌ها در امور مختلف شهری	شفافیت و پاسخگویی	
خدمات شهری عملکرد شهرداری	کارایی و اثربخشی (رض‌آیتمندی اجتماعی)	
توزیع خدمات در سطح شهر روند تهیه طرح‌های شهری	عدالت اجتماعی	
حقوق وظایف	آگاهی شهروندی	
انتقادپذیری مسئولین صداقت مسئولین قابل‌اعتماد بودن مسئولین	اعتماد اجتماعی	

منبع: فخرایی و مرزی، ۱۳۹۶

جدول ۳. ابعاد و گویه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات

مؤلفه	ابعاد	شاخص‌های فناوری اطلاعات
میزان آشنایی فرزندان خانوار با کامپیوتر، میزان افزایش علاقه‌مندی جهت انجام کارهای اداری و بانکی از طریق اینترنت، میزان افزایش استفاده از برنامه‌های تلویزیون و رادیو، میزان آشنایی سرپرست خانوار با کامپیوتر، میزان استفاده از کامپیوتر در زمینه آشنایی با موارد مربوط به حوزه بهداشت و سلامت.	انسانی	

<p>میزان برگزاری کلاس‌های آموزشی در ارتباط با فناوری اطلاعات، میزان تأثیرگذاری ICT در مشارکت شهروندان در طرح‌ها و فعالیت‌های عمرانی ایجاد شده و یا در حال اجرا، تأثیر IT در ایجاد علاقه میان شهروندان جهت تشویق و استفاده از امکانات جدید شهری (شهر الکترونیک)، میزان تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات در تبادلات و تعاملات فرهنگی، میزان تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات در اطلاعات رسانی مشکلات، ارائه پیشنهادات و نظرات به مدیران شهری.</p>	<p>فرهنگی و اجتماعی</p>	
<p>دارا بودن درآمد مناسب جهت خرید و یا تجهیز کامپیوتر، میزان ارتباط مشاغل با فناوری اطلاعات، میزان علاقه‌مندی جهت توسعه کسب‌وکار از طریق به‌کارگیری فناوری نوین، میزان به‌کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات جهت دسترسی به اعتبارات مالی، نقش استفاده از فناوری اطلاعات در صرفه‌جویی در هزینه‌ها، نقش فناوری اطلاعات در دسترسی به خدمات اعتباری و مالی</p>	<p>اقتصادی</p>	

منبع: مرادی مفرد و همکاران، ۱۳۹۳

روش تحقیق

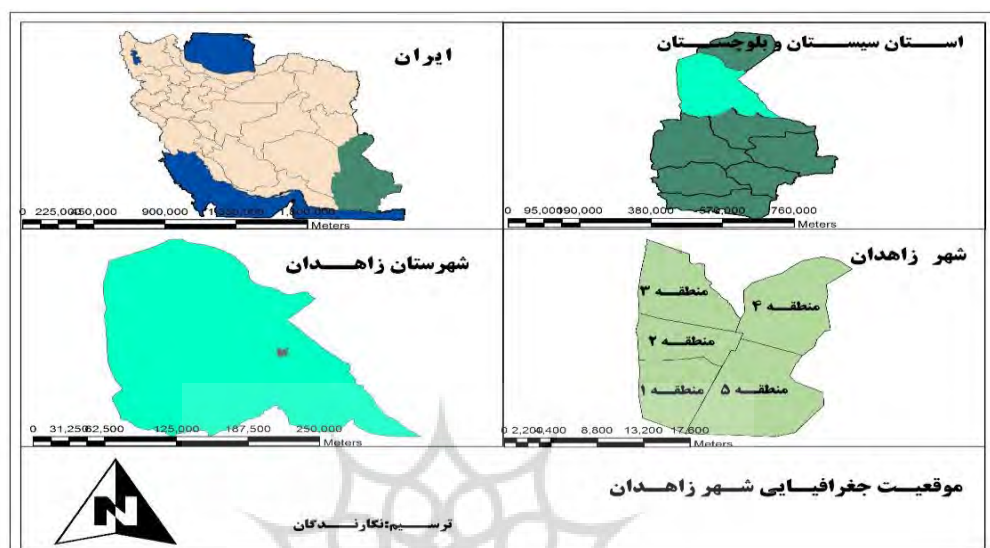
با توجه به مؤلفه‌های مورد بررسی و ماهیت کاربردی پژوهش، روش این پژوهش توصیفی - تحلیلی است. شاخص‌های مورد بررسی در این پژوهش، شاخص‌های حکمروایی خوب شهری، مشارکت شهروندان و فناوری اطلاعات است. اطلاعات موردنیاز پژوهش به دو شیوه کتابخانه‌ای (کتاب، آمارنامه و نقشه) و میدانی (پرسشنامه و مشاهده) گردآوری شده است. شاخص‌های مورد مطالعه بر اساس نظرخواهی از کارشناسان اولویت‌بندی شده و وزن نهایی هر یک از شاخص‌ها با استفاده از مدل ANP محاسبه می‌شود و در نهایت با مدل *copras* مناطق به لحاظ استفاده از فناوری

اطلاعات برای رسیدن به حکمروایی شهری سطح‌بندی می‌شوند. برای مقایسه میزان استفاده از فناوری اطلاعات در راستای رسیدن به حکمروایی شهری در مناطق پنج‌گانه شهر زاهدان از آزمون کروسکالوالیس و همچنین برای بررسی ارتباط بین استفاده از فناوری اطلاعات و مشارکت شهروندان در اداره امور شهر از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده می‌شود. جامعه آماری ۵ منطقه شهرداری زاهدان است. روش نمونه‌گیری در این پژوهش نمونه‌گیری خوشه‌ای است. برای انتخاب عناصر هر یک از خوشه‌های انتخابی از فن نمونه‌گیری تصادفی استفاده شد. زیرا شهر زاهدان، دارای پنج منطقه است، لذا برای هر منطقه حجم نمونه با فرمول کوکران محاسبه شد. حجم کلی نمونه برای کل شهر ۳۸۴ نفر است. سپس با طراحی پرسشنامه حکمروایی شهری و فناوری اطلاعات و توزیع آن در بین ساکنین مناطق میزان حکمروایی شهری هر منطقه بر اساس استفاده از فناوری اطلاعات مشخص گردید. در جدول زیر مشخصات مناطق ۵ گانه شهر و حجم نمونه محاسبه شده برای هر یک از آن‌ها نشان داده شده است.

جدول ۴. مشخصات مناطق شهری زاهدان

شرح	جمعیت	خانوار	بعد خانوار	حجم نمونه
منطقه ۱	۱۱۲۸۱۶	۲۴۰۰۳	۴/۷	۷۵
منطقه ۲	۱۱۳۹۳۲	۲۵۸۹۳	۴/۴	۷۶
منطقه ۳	۱۲۰۰۱۸	۲۱۸۲۱	۵/۵	۸۰
منطقه ۴	۱۱۴۴۷۵	۱۹۴۰۲	۵/۹	۷۷
منطقه ۵	۱۱۳۸۷۵	۲۹۱۹۸	۳/۹	۷۶
شهر زاهدان	۵۷۵۱۱۶	۱۱۷۳۷	۴/۹	۳۸۴

منبع: شهرداری مرکزی شهر زاهدان
شهر زاهدان مرکز استان سیستان و بلوچستان به‌عنوان بزرگ‌ترین استان کشور است. شهرستان زاهدان از شمال به سیستان و از غرب به استان کرمان، از شرق به پاکستان و از جنوب به شهرستان خاش محدود می‌شود (ابراهیم زاده و دیگران، ۱۳۸۳: ۱۲۹). بر اساس سرشماری ۱۳۹۰، ۵۷۵۱۱۶ نفر جمعیت دارد. مساحت شهر زاهدان ۸۱۲۳ هکتار است که حدود ۲۰ درصد یعنی ۱۳۲۵ هکتار آن بافت فرسوده با قدمت بیش از ۳۰ سال است. قسمت‌های جنوب و جنوب غربی این شهر دارای ارتفاع بلندی بوده در حالی که با حرکت به سمت شمال ارتفاع آن کاهش می‌یابد. این شهر دارای ۵ منطقه شهری است. در شکل زیر موقعیت جغرافیایی شهر زاهدان و منطقه بندی شهر نشان داده شده است.

شکل شماره ۱: موقعیت جغرافیایی زاهدان

یافته‌های تحقیق

سطح‌بندی مناطق پنج‌گانه در شاخص‌های زیست‌پذیری اجتماعی

با توجه به شاخص‌های فناوری اطلاعات در سطح مناطق شهر زاهدان ترکیب‌سازشی از زیر شاخص‌های ذکر شده در پژوهش عمل‌آمد. این شاخص‌ها که شامل انسانی، فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی است؛ بر اساس نظرخواهی از کارشناسان اولویت‌بندی شده و وزن نهایی هر یک از شاخص‌ها با استفاده از مدل ANP محاسبه شده است هر اندازه وزن محاسبه شده بیشتر باشد اولویت بیشتری به آن اختصاص داده می‌شود (بیگی‌فیروزی، ۱۳۹۵) و در نتیجه امکان آن وجود دارد که بتوان بهترین گزینه را انتخاب کرد. در نهایت با مدل کوپراس^۱ مناطق به لحاظ استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای رسیدن به حکمروایی خوب شهری و مشارکت شهروندان سطح‌بندی شده و نقشه حاصل از آن تولید شده است.

1. Copras

جدول ۵. وزن نهایی شاخص‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات

Raw	Normals	Ideals	Name
۰/۱۲۷	۰/۱۲۷	۰/۴۸۳	انسانی
۰/۲۶۹	۰/۲۶۹	۰/۸۰۴	فرهنگی و اجتماعی
۰/۱۹۲	۰/۱۹۲	۰/۶۴۵	اقتصادی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

سطح‌بندی مناطق با مدل کوپراس

نتایج نشان می‌دهد که منطقه ۱ بیشترین استفاده از شاخص‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات را برای رسیدن به حکمروایی خوب شهری دارد و منطقه ۳ کمترین استفاده از این شاخص‌ها را دارد. منطقه ۱ به‌عنوان یک منطقه‌ای که دارای بیشترین تحصیل کرده، ساکن بودن قشر اجتماعی متوسط رو به بالا در آن، دسترسی مناسب به اینترنت و... عنوان مطلوب‌ترین منطقه زاهدان و منطقه ۳ به‌عنوان منطقه‌ای که بیشترین قشر آسیب‌پذیر و فقیر و در نتیجه عدم دسترسی به اینترنت را دارا است نامطلوب‌ترین منطقه به لحاظ استفاده از فناوری اطلاعات برای رسیدن به حکمروایی خوب شهری است. لذا با توجه به امتیاز کوپراس بین مناطق شهر زاهدان از لحاظ شاخص‌های استفاده از فناوری اطلاعات برای رسیدن به حکمروایی خوب شهری تفاوت و نابرابری وجود دارد.

جدول ۶. وضعیت مناطق پنج‌گانه در مولفه‌های استفاده از فناوری اطلاعات با مدل کوپراس

رتبه	منطقه	درجه کیفیت
۱	منطقه ۱	۱۰۰
۲	منطقه ۲	۶۸/۷۳۰۸
۵	منطقه ۳	۲۸/۱۵۷۸
۴	منطقه ۴	۵۰/۶۰۷۴
۳	منطقه ۵	۸۶/۴۲۵۹

مأخذ: یافته‌های تحقیق ۱۳۹۷

سطح‌بندی مناطق با آزمون کروسکالوالیس

برای مقایسه ابعاد حکمروایی خوب شهری در مناطق پنج‌گانه شهر زاهدان از آزمون کروسکالوالیس استفاده شده است. در این آزمون که جدول (۵) نمایشگر آن است، منطقه یک در همه ابعاد حکمروایی خوب شهری بالاترین میانگین رتبه‌ای را نسبت به سایر مناطق به دست آورده است. سطح معناداری تفاوت بین مناطق پنج‌گانه شهر زاهدان درباره همه ابعاد حکمروایی خوب تا سطح ۹۹ درصد معناداری را نشان می‌دهد. تفاوت حکمروایی خوب شهری مناطق پنج‌گانه بر اساس آزمون کروسکال والیس مشخص می‌کند که به نظر شهروندان منطقه یک با میانگین ۲۲۶/۱۳ در رتبه اول، منطقه پنجم با میانگین ۲۰۲/۲۲۴ در رتبه دوم، منطقه چهارم با میانگین ۱۸۰/۴۱۶ در رتبه سوم قرار دارند. رتبه و جایگاه چهارم متعلق است به منطقه چهارم با میانگین ۱۵۰/۶۶۲ و در رتبه آخر منطقه سوم با میانگین ۱۱۹/۲۹۸ جای می‌گیرد.

جدول ۷. مقایسه مناطق پنج‌گانه شهر زاهدان از نظر حکمروایی خوب شهری با استفاده از آزمون کروسکال والیس

ضریب معناداری	میانگین					ابعاد زیست پذیری
	منطقه ۳	منطقه ۴	منطقه ۵	منطقه ۲	منطقه ۱	
۰.۰۰۰	۱۰۸/۳۹	۱۴۱/۵۸	۲۱۵/۶۳	۱۸۹/۱۲	۲۴۷/۱۹	شفافیت و پاسخگویی
۰.۰۰۰	۱۴۸/۰۹	۱۷۷/۳۹	۱۹۶/۴۷	۱۸۳/۱۴	۲۳۴/۶۶	کارایی و اثربخشی (رضایتمندی اجتماعی)
۰.۰۰۰	۱۰۶/۷۴	۱۳۵/۲۳	۱۸۹/۱۱	۱۶۹/۶۲	۲۰۸/۰۹	عدالت اجتماعی
۰.۰۰۰	۱۲۵/۸۸	۱۶۱/۰۹	۲۱۶/۶۶	۱۸۶/۰۴	۲۳۰/۹۱	آگاهی شهروندی
۰.۰۰۰	۱۰۶/۵۸	۱۳۸/۱۲	۱۹۳/۲۵	۱۷۴/۱۶	۲۱۹/۰۸	اعتماد اجتماعی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

ضریب همبستگی مشارکت شهروندی و استفاده از فناوری اطلاعات

جدول ۸. ارتباط استفاده از فناوری اطلاعات و مشارکت شهروندی در شهر زاهدان با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب پیرسون	سطح معناداری
استفاده از فناوری اطلاعات	مشارکت ذهنی	۰/۹۶۱	۰/۰۰۰
	مشارکت عینی	۰/۹۷۸	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

بر اساس آزمون ضریب همبستگی پیرسون، رابطه معناداری در سطح ۹۹ درصد بین مولفه‌های استفاده از فناوری اطلاعات و ابعاد مشارکت شهروندی در مناطق شهر زاهدان دیده می‌شود. ضریب همبستگی به دست آمده بین استفاده از فناوری اطلاعات و مشارکت ذهنی شهروندان ۰/۹۶۱ و استفاده از فناوری اطلاعات و مشارکت عینی شهروندان ۰/۹۷۸ است. به دست آمدن ضریب همبستگی بسیار بالا بین مولفه‌های استفاده از فناوری اطلاعات و ابعاد مشارکت شهروندی در مناطق پنج‌گانه شهر زاهدان نمایانگر این مطلب است که هر چقدر استفاده از فناوری اطلاعات در بین شهروندان شهر زاهدان بیشتر باشد این شهر از نظر مشارکت شهروندان در اداره امور شهر در وضعیت بهتری قرار دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

فناوری اطلاعات و ارتباطات در واقع فناوری غالب در هزاره جدید است. از آنجا که عصر دانایی و بحث تعلیم و تربیت در تمامی دوره‌ها، بحث اساسی جوامع بوده و در قرون اخیر، جایگاه خاصی در گفتمان‌های مختلف برای خود باز کرده است (محمدی شاه‌بلاغی، ۱۳۹۲: ۴۶). در صورت استفاده از فناوری اطلاعات فضای مکان‌ها تبدیل به فضای جریان‌ها می‌شود؛ که این خود به معنی محقق شدن شهر الکترونیک است که در آن شهروندان در فضای جریان‌ها سیال‌اند. در این پژوهش سطح استفاده از فناوری اطلاعات و رابطه آن با حکمروایی خوب شهری با تاکید بر مشارکت شهروندان در اداره امور شهر در پنج منطقه شهر زاهدان مورد بررسی قرار گرفته است. شاخص‌های مشارکت شهروندی در دو بعد ذهنی و عینی، شاخص‌های حکمروایی شهری در پنج بعد شفافیت و پاسخگویی، کارایی و اثربخشی (رضایتمندی اجتماعی)، عدالت اجتماعی، آگاهی شهروندی، اعتماد اجتماعی و همچنین شاخص‌های استفاده از فناوری اطلاعات در سه بعد انسانی، فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی مورد تحلیل قرار گرفته است. به‌طور کلی یافته‌های پژوهش بر اساس مدل copras نشان می‌دهد که منطقه ۱ با درجه کیفیت ۱۰۰ دارای کیفیت مطلوب و منطقه ۳ با کیفیت ۲۸/۱۵۷۸ دارای نامطلوب‌ترین وضعیت در استفاده از فناوری اطلاعات باشد به عبارتی دیگر منطقه ۱ به‌عنوان یک منطقه‌ای که دارای بیشترین تحصیل‌کرده، ساکن بودن قشر اجتماعی متوسط رو به بالا در آن، دسترسی مناسب به اینترنت و... عنوان مطلوب‌ترین منطقه زاهدان و منطقه ۳ به‌عنوان منطقه‌ای که بیشترین قشر آسیب‌پذیر و فقیر و در نتیجه عدم دسترسی به اینترنت را دارا است نامطلوب‌ترین منطقه به لحاظ استفاده از فناوری اطلاعات برای رسیدن به حکمروایی خوب شهری است. بر اساس آزمون کروسکال والیس؛ سطح معناداری تفاوت بین مناطق پنج‌گانه شهر زاهدان درباره همه ابعاد حکمروایی خوب شهری تا سطح ۹۹ درصد معناداری را نشان می‌دهد. تفاوت حکمروایی خوب شهری در مناطق پنج‌گانه مشخص می‌کند که به نظر شهروندان منطقه یک با میانگین ۲۲۶/۱۳ در رتبه اول، منطقه سوم با میانگین ۱۱۹/۲۹۸ در رتبه آخر جای می‌گیرد. در بحث یافته‌های تحلیلی به منظور قضاوت بهتر در رابطه بین استفاده از فناوری اطلاعات و مشارکت شهروندی از آزمون آماری ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج آن بدین گونه ملاحظه می‌گردد. رابطه معناداری در سطح ۹۹ درصد بین مولفه‌های استفاده از فناوری اطلاعات و ابعاد مشارکت شهروندان در اداره امور شهر در مناطق شهر زاهدان دیده

می‌شود. ضریب همبستگی بدست آمده بین استفاده از فناوری اطلاعات و مشارکت ذهنی شهروندان ۰/۹۶۱ و استفاده از فناوری اطلاعات و مشارکت عینی شهروندان ۰/۹۷۸ است. به دست آمدن ضریب همبستگی بسیار بالا بین مولفه‌های استفاده از فناوری اطلاعات و ابعاد مشارکت شهروندی در مناطق پنج‌گانه شهر زاهدان نمایانگر این مطلب است که هر چقدر استفاده از فناوری اطلاعات در بین شهروندان شهر زاهدان بیشتر باشد این شهر از نظر مشارکت شهروندان در اداره امور شهر در وضعیت بهتری قرار دارد.

منابع

- ابراهیم‌زاده، عیسی؛ بریمانی، فرامرز و نصیری، یوسف (۱۳۸۳). حاشیه نشینی و ناهنجاری‌های شهری و راهکارهای تعدیل آن. جغرافیا و توسعه، ۲ (۳)، ۱۴۳-۱۲۱.
- ابراهیم‌زاده، عیسی و اسدیان، مرتضی (۱۳۹۲). تحلیل و ارزیابی میزان تحقق‌پذیری حکمروایی خوب شهری در ایران موردشناسی: کاشمر. جغرافیا و آمایش شهری و منطقه‌ای، ۶، ۳۰-۱۷.
- افتخاری، عبدالرضا؛ عظیمی آملی، جلال؛ پورطاهری، مهدی و احمدی پور، زهرا (۱۳۹۱). ارائه ی الگوی مناسب حکمروایی خوب روستایی در ایران. ژئوپلیتیک، ۸ (۲)، ۲۸-۱.
- بیگی فیروزی، الله یار (۱۳۹۵). ارزیابی عملکرد شعب بانک مهر اقتصاد بر اساس رویکرد BSC و ANP (مطالعه شعب بانک مهر اقتصاد استان سیستان و بلوچستان). پژوهش‌های مدیریت عمومی، ۹ (۳۴)، ۱۹۵-۲۲۰.
- پورمحمدی، محمدرضا؛ حسین زاده دلیر، کریم و پیری، عیسی (۱۳۹۰). حکمروایی مطلوب شهری بر بنیان سرمایه‌ی اجتماعی. مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، ۱ (۱)، ۵۲-۳۵.
- تقوایی، علی اکبر و تاجدار، رسول (۱۳۸۸). درآمدی بر حکمروایی خوب شهری در رویکردی تحلیلی. مدیریت شهری، ۷ (۲۳)، ۵۸-۴۵.
- جزینی، علیرضا؛ تقوی، منصور و نوروزی، الهه (۱۳۹۶). تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات در ارتقاء مشارکت اجتماعی شهروندان. مجله مدیریت شهری، ۴۶ (۹۶)، ۴۵۸-۴۴۵.
- حاجی نژاد، علی؛ پایدار، ابوذر و ارشد، حامد (۱۳۹۵). تحلیل جایگاه و تدوین برنامه‌ی استراتژیک حکمروایی خوب مطالعه موردی: شهر زاهدان، مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۴۲، بهار ۱۳۹۵، صص ۸۲-۶۳.
- حضرتی لیلان، اکرم و خدیوی، اسدالله (۱۳۸۹). بررسی تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات (شهر الکترونیک) بر ساختار کالبدی شهر از دیدگاه کارکنان منطقه ۱ شهرداری تبریز. فراسوی مدیریت، ۳ (۱۲)، ۱۳۱-۱۴۶.

حکمت نیا، حسن؛ ملکی، محمد؛ موسوی، میرنجف و افشانی، علیرضا (۱۳۹۶). بررسی و تحلیل حکمروایی خوب شهری در ایران: مورد مطالعه: شهر ایلام. مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۷ (۲۴)، ۱۴۳-۱۵۲.

رهنما، محمدرحیم و اسدی، روح الله (۱۳۹۳). تعیین وضعیت شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در شهر مشهد. مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، ۵ (۲۰)، ۱۶۲-۱۴۳.

زیبایی، نیره (۱۳۸۷). حکمروایی شهری زمینه ساز پایداری شهر، <http://citymanager.blogfa.com>.

ساجدی نژاد آرمان. (۱۳۹۸). بازطراحی توسعه خدمات فناوری اطلاعات در مدیریت اطلاعات علمی و فناوری (بررسی موردی: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران). پردازش و مدیریت اطلاعات، ۴ (۳۴)، ۱۴۸۱-۱۵۰۴.

سالاری، سلمان؛ رحیم نیا، فریبرز؛ خوراکیان، علی رضا؛ مرتضوی، سعید و اسلامی، قاسم (۱۴۰۰). کشف اصول حکمرانی سازمانی در سازمان‌های عام المنفعه ایرانی. حکمرانی و توسعه، ۱ (۴)، ۳۷-۷۲.

سروش‌ان، غلامرضا؛ هندیانی، عبدالله؛ زیویار، پرده ای پروانه و توکلان علی (۱۴۰۱). بررسی تأثیر حکمروایی شهری بر تاب آوری شهرها (مورد مطالعه: شهر تهران). تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۲ (۶۷)، ۴۳۷-۴۱۳.

شعبان‌نیا، منصور و محمدی آلمانی، پیمان (۱۳۹۸). نقش و جایگاه شهردار در حکمرانی خوب شهری (مطالعه موردی در کلان‌شهر تهران). پژوهش حقوق عمومی، ۲۱ (۶۵)، ۱۹۹-۲۳۵.

طوسی، محمدعلی (۱۳۸۰). مشارکت در مدیریت و مالکیت. تهران: انتشارات سازمان مدیریت دولتی، چاپ چهاردهم.

عسگرنژاد نوری، باقر؛ ابراهیم پور، حبیب؛ لطفی، شراره و بیگی فیروزی، الله یار (۱۴۰۰). ارتباط بین آوای سازمانی و توسعه حرفه‌ای کارکنان؛ واسطه‌گری سرمایه روان‌شناختی. حکمرانی و توسعه، ۱ (۳)، ۱۰۳-۱۲۸.

عسگرنژاد نوری، باقر؛ سلطانی، میلاد و بیگی فیروزی، الله یار (۱۴۰۰). عوامل موثر بر پذیرش فناوری بانکداری الکترونیک: رویکرد فراتحلیل. پژوهش‌های مدیریت در ایران، ۲۵ (۱)، ۱۸۴-۲۱۴.

- فرزین پاک، شهرزاد (۱۳۸۳)، آموختنی‌های شهر، حکمرانی خوب چیست، شهرداری‌ها شماره ۶۹.
- فخرایی، عباس و مرزی، روزین (۱۳۹۶). بررسی رابطه مشارکت شهروندان و فاکتورهای اصلی مدیریت شهری مطالعه موردی: شهر تهران. مطالعات محیطی هفت حصار، ۶(۲۱)، ۱۷-۲۶.
- محمدی شاهبلاغی، فرحناز؛ ستاره فروزان، آمنه؛ همتی، ساحل و کریم لو، مسعود (۱۳۹۲). عوامل مرتبط با مشارکت اجتماعی در ارتقای سلامت، رفاه اجتماعی، ۱۳ (۴۸)، ۴۷-۷۰.
- محمدی، جمال؛ ضرابی، اصغر؛ علیزاده اصل، جبار و صمصام شریعت، جمال الدین (۱۳۹۲). تحلیلی بر سنجش فناوری اطلاعات و ارتباطات و نقش آن در تحقیق مشارکت اجتماعی و توانمندسازی مدیریت شهری: مطالعه موردی منطقه ۶ شهر اصفهان. مجله مدیریت شهری، ۳۱، ۲۴۰-۲۲۳.
- مرادی مفرد، سمیرا؛ حسین زاده، اکبر و چراغی، مهدی (۱۳۹۳). تحلیلی بر اثرات فناوری اطلاعات و ارتباطات بر توسعه پایدار شهری مورد مطالعه: شهر زنجان. پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، ۵ (۱)، ۷۱-۸۲.
- مهاجرانی، علی اصغر؛ حقیقتیان، منصور و یوسف نیا، مهدی (۱۳۹۴). بررسی تأثیر شهرنشینی بر سبک زندگی ساکنان روستاهای تبدیل شده به شهر در ایران نمونه موردی: شهرستانهای خواف و رشتخوار در استان خراسان رضوی. مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی، ۴ (۲)، ۱۲۳-۱۰۳.

References

- Gamo, B.R., & Park, D-B. (2022). Community capacity influencing community participation: Evidence from Ethiopia. *World Development Perspectives*, 27, <https://doi.org/10.1016/j.wdp.2022.100448>.
- Gani, A., & Duncan, R. (2007). Measuring Good Governance Using Time Series. *Journal of the Asia Pasific Economy*, 12 (3), 367-385.
- Gore, T., & Wells, P. (2009). Governance and evaluation: the case of EU regional policy horizontal priorities. *Evaluation&program*, 32 (2), 158-167.
- Jose, A., Puppim, O., Christopher, D., & Balaban, O. (2013). Green economy and governance in cities: assessing good governance in key urban economic processes. *Journal of Cleaner Production*, 58, 138-152.
- Mansoor, M. (2021). Citizens' trust in government as a function of good governance and government agency's provision of quality information on social media during COVID-19. *Government Information Quarterly*, 38 (4).
- Peris J., Cebillo-Baque M.A., Calabuig, C. (2011). Scrutinizing the link between participatory governance and urban environmental management, the experience in Arequipa during 2003-2006. *Habitat international*, 35 (1), 84-92.
- Rahman, M.Z., & Alam, K. (2022). Life expectancy in the ANZUS-BENELUX countries: The role of renewable energy, environmental pollution, economic growth and good governance. *Renewable Energy*, 190, 251-260.
- Sadashiva, M. (2008). Effects of civil society on urban planning and governance in Mysore, India, Doctoral thesis, technical university of Dortmund.
- Stewart, K. (2006). Designing good urban governance indicators: the importance of citizen participation and its evaluation in Greater Vancouver, *Cities*, 23 (3), 196-204.
- Williams, G. (2020). Governance, Good. *International Encyclopedia of Human Geography* (Second Edition), 235-243. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-102295-5.10468-8>.

Yun, G., & Zhao, S. (2022). The imprint of urbanization on PM2.5 concentrations in China: The urban-rural gradient study. *Sustainable Cities and Society*, 86, <https://doi.org/10.1016/j.scs.2022.104103>.

